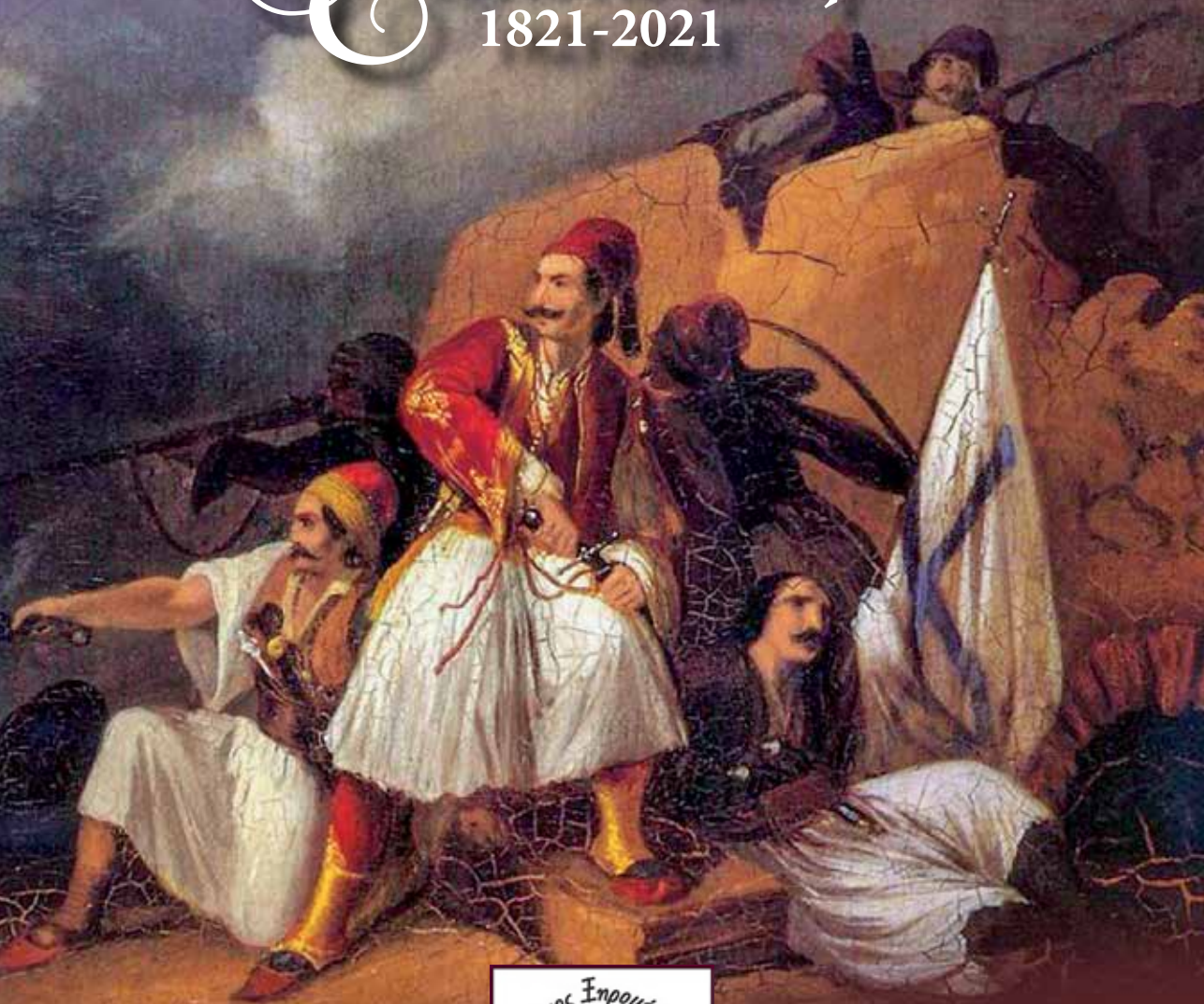

200 ΧΡΟΝΙΑ
από την Επανάσταση
1821-2021

Ν.Π.Δ.Δ. Πολιτισμός, Περιβάλλον και Αθλητισμός,
Παιδεία και Κοινωνική Πρόνοια στον Δήμο Ξηρομέρου

Η Επανάσταση του '21 αποτελεί την κορυφαία στιγμή της νεότερης ιστορίας της πατρίδας μας. Ο ξεσηκωμός του Ελληνισμού εδραίωσε την παρουσία του νεοσύστατου ελληνικού κράτους στον πολιτικό χάρτη του κόσμου και άνοιξε το δρόμο για μια αδούλωτη και ανεξάρτητη Πατρίδα με υψηλά ιδανικά. Οι πολεμικές επιχειρήσεις και οι μάχες αναπτύχθηκαν παράλληλα σε πολλά μέτωπα, με πλήθος συγκλονιστικών επεισοδίων και εκδηλώσεων απaráμιλλης ανδρείας και δύναμη ψυχής, λαμβάνοντας θρυλικές διαστάσεις στη συνείδηση του ελληνισμού αλλά και ολόκληρου του κόσμου.

Φέτος 200 χρόνια από την Επανάσταση του 1821 και την έναρξη της Εθνικής Παλιγγενεσίας, που διαχρονικά αποτελεί ηχηρό μήνυμα αφύπνισης για το παρόν και το μέλλον, τιμούμε τους αγώνες των προγόνων μας και διδασκόμεθα από τους Ήρωες του '21 πως οι μάχες για Ελευθερία και Δικαιοσύνη, κερδίζονται με πίστη, όραμα και ομοψυχία.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΑΚΗΣ
ΔΗΜΑΡΧΟΣ ΞΗΡΟΜΕΡΟΥ

Το 2021 εορτάζουμε τα 200 χρόνια από την έναρξη του εθνικοαπελευθερωτικού μας αγώνα που οδήγησε στην ανεξαρτησία της πατρίδας μας και στην δημιουργία του συγχρόνου ελληνικού κράτους.

Ο Δήμος Ξηρομέρου και το Νομικό μας Πρόσωπο για να τιμήσει τα 200 χρόνια, προχώρησε στην εκτύπωση αναμνηστικών τετραδίων για τους μαθητές των σχολείων μας, για να γνωρίσουν καλύτερα τα πρόσωπα που πρωταγωνίστησαν και τα γεγονότα που σημάδεψαν το ΞΗΡΟΜΕΡΟ στη διάρκεια της επανάστασης καθώς και τους ιστορικούς μας τόπους .

ΠΟΛΥΖΟΣ ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ
ΠΡΟΕΔΡΟΣ Ν.Π.Δ.Δ
«Πολιτισμός, Περιβάλλον και Αθλητισμός,
Παιδεία και Κοινωνική Πρόνοια
στο Δήμο Ξηρομέρου»

Η Ναυμαχία των Πυρπολικών (Ναυμαχία του Δραγαμέστου)

Στις 21 Νοεμβρίου 1825, στην περιοχή του κόλπου του Αστακού έλαβε χώρα η Ναυμαχία του Δραγαμέστου. Ήδη από τον Απρίλη του 1825, το Μεσολόγγι τελούσε υπό πολιορκία, με τον Μεχμέτ Ρεσίτ πασά Κιουταχή να έχει πάρει εντολή από τον σουλτάνο «ή το Μεσολόγγι, ή το κεφάλι σου!» Την εποχή εκείνη (Αύγουστος - Δεκέμβριος 1825) είχε στρατοπεδεύσει στην περιοχή (μονή Προφήτη Ηλία και αποθήκες Σκάλας) ο οπλαρχηγός Καραϊσκάκης, ο οποίος προκαλούσε σημαντικές φθορές στην τουρκική γραμμή ανεφοδιασμού Μεσολόγγι - Καρβασαράς (Αμφιλοχία), ενώ συνεργαζόταν και με τον στόλο για τον ανεφοδιασμό του Μεσολογγίου. Από τη θάλασσα, ο ναύαρχος Μιαούλης έσπαγε συνεχώς τον κλοιό των τουρκικών πλοίων και μετέφερε εφόδια στην πολιορκημένη πόλη. Όμως, από τον Οκτώβριο του 1825 είχαν καταφτάσει και τα πλοία των Αιγυπτίων και η πολιορκία εντάθηκε. Στις 20 Νοεμβρίου, καταπονημένος από την προσπάθεια, ο στόλος του Μιαούλη ελλιμενίστηκε στο νησάκι Πεταλάς. Τα πλοία του αντιναύαρχου

Σαχτούρη εκτελούσαν περιπολίες ανάμεσα στα νησάκια των Εχινάδων για να κρατούν ανοικτή τη δίοδο προς το Μεσολόγγι. Τα ξημερώματα της 21ης Νοεμβρίου έγιναν αντιληπτά από τον τουρκοαιγυπτιακό στόλο και κινήθηκαν προς τον κόλπο του Αστακού. Οι Αιγύπτιοι, έχοντας τον άνεμο με το μέρος τους, επιτέθηκαν πρώτοι σε ένα ελληνικό πυρπολικό, αλλά αυτό με επιδέξιο ελιγμό κατάφερε να ξεφύγει. Κατόπιν, τα ελληνικά πλοία επιτέθηκαν στο μεγαλύτερο και κατάφεραν να ανάψουν φωτιά στο κατάστρωμα. Οι Αιγύπτιοι ναύτες το εγκατέλειψαν έντρομοι και τα ελληνικά πλοία το αποτελείωσαν ακυβέρνητο στις ακτές μιας νησίδας. Τα υπόλοιπα εχθρικά πλοία εκδιώχθηκαν από τις κανονιές των Ελλήνων. Η ναυμαχία διήρκεσε περίπου πέντε ώρες και οι ανταλλαγές πυρών συνεχίστηκαν μέχρι την επόμενη μέρα. Στη ναυμαχία σκοτώθηκαν δύο πλοίαρχοι του εχθρού ενώ από τους Έλληνες αρκετοί ναύτες πληγώθηκαν. Μετά τη ναυμαχία, φορτώθηκαν εκ νέου από το λιμανάκι του Πεταλά προμήθειες για το Μεσολόγγι.

Όνόματα των αγωνιστών της Επανάστασης του 1821 του Ξηρομέρου Αιτωλοακαρνανίας

1. Βλαχογιάννης ή Κόντος Νίκος
2. Γαλάνης Κ. Αναγνώστης
3. Γαλάνης Αναστασάκης Μεγαπάνου
4. Γαλάνης Βασίλειος
5. Γαλλάνης Παν. Βασίλειος
6. Γαλάνης Γιαννακός ή Γιαννάκης
7. Γαλάνης Κων. Γρηγόριος
8. Γαλάνης Κώστας
9. Γαλάνης Παναγής
10. Γερογιάννης Νικόλαος
11. Γεροχριστόδουλος
12. Γεωργίου Γιάννης
13. Γιάννου Νικόλαος
14. Γραμμένος Νικόλαος
15. Δασκαλάκης Γεώργιος
16. Ζαρκαδούλας Ιωάννης
17. Θεολόγης Ιωάννης
18. Καμπίτζης Αναγνώστης
19. Καραγεώργος Θ.
20. Καραμήτζος Γιαννάκης
21. Καρασεβδός Γιάννης
22. Κίτσαλης Γιάννης
23. Κίτσαλης ή Κότσαλος Σταύρος
24. Κολομήτζιος Δημήτριος
25. Κουτσομπίνας Αναστάσης
26. Κουτσομπίνας Διονύσιος
27. Κωνσταντάκης Απόστολος
28. Κωνσταντάκης Γ.
29. Κωνσταντάκης Θεολόγης
30. Μακρυπίδης Π. Δημήτριος
31. Μακρυπίδης Αθανάσιος
32. Μακρυπίδης Νικόλαος
33. Μαχαλιώτης Γεώργιος
34. Μαχαλιώτης Κώστας
35. Μεγαπάνος Αναγνώστης
36. Μεγαπάνος Αντώνιος του Πάνου
37. Μεγαπάνος Γαλάνης του Πάνου
38. Μεγαπάνος Γρηγόριος του Πάνου
39. Μεγαπάνος Παναγής του Γαλάνη
40. Μεγαπάνος ή Γαλάνης Πάνος
41. Ντζαμούλιας ή Γκαντούλης Αθανάσιος
42. Παπαϊωάννου Αναστάσιος
43. Παπαϊωάννου Βασίλειος
44. Παπαϊωάννου Δημήτριος
45. Παπαϊωάννου Νικολάκης
46. Παπαντώνης Αθανάσιος
47. Παπαντώνης Κωνσταντίνος
48. Παπούλιας Κ. Αποστόλης
49. Παπούλιας Κ.
50. Ρούτσης Γεώργιος
51. Σαράτσης Αθανάσιος
52. Σαράτσης Κωνσταντής
53. Σιάμπελος Γεώργιος
54. Σιάμπελος Ιωάννης
55. Σιάμπελος Παναγιώτης
56. Σιαφάκας Γιάννης
57. Σιαφάκας Κώστας
58. Σκαρλίγκος Δημήτριος
59. Σκαρλίγκος Θανάσης
60. Σκαρλίγκος Χρήστος
61. Σκοτίδης Γεωργάκης
62. Σούφρας Κώστας
63. Σπαής ή Σπαγής Αναστάσης
64. Σπαής ή Σπαγής Δημήτριος
65. Σπαής ή Σπαγής Χρήστος
66. Στέριος
67. Συγκούνας ή Σλεγκούνας Γ.
68. Τριανταφύλλου Κώστας
69. Φαρμάκης Πέτρος του Μήτσου
70. Φαρμάκης Μαυρομάτης του Μήτσου
71. Φιλίππου Γεώργιος ή Καραγιώργος
72. Φιλίππου Δημητρούκας
73. Γυφτάκης Θεόδωρος. Κατάγονταν από τη Ζάβιτσα (Αρχοντοχώρι) Ξηρομέρου. Πολέμησε από την αρχή της

Επανάστασης κοντά στους Κατσικογιανναίους λαμβάνοντας μέρος στις μάχες στην Τατάρνα, στο Χάνι της Γραβιάς και στην Αθήνα.

74. Σκέντος Δημήτριος. Κατάγονταν από τη Ζάβιτσα (Αρχοντοχώρι). Πολέμησε υπό των Κατσικογιανναίων στην Τατάρνα, στο Χάνι της Γραβιάς και στην Αθήνα. Το όνομά του φέρεται καταγεγραμμένο (ως Δημήτρης Σκέ(ν)τος) στο ηρώο στο Χάνι της Γραβιάς.
75. Γεωργαλής Ζαχαρίας. Κατάγονταν από τον Βάρνακα Ξηρομέρου. Πολέμησε από την αρχή της Επανάστασης με τους Κατσικογιανναίους λαμβάνοντας μέρος στις μάχες στην Τατάρνα, στο Χάνι της Γραβιάς και στην Αθήνα.
76. Μπαμπινιώτης Στυλιανός, γιος του Πέτρου, χιλίαρχος στον Αγώνα, από την Μπαμπίνη Ξηρομέρου.
77. Χασάπης Βασίλης. Ο αδικημένος στρατηγός του Ξηρομέρου, απ' το Δραγαμέστο (Αστακός).
78. Βέρρης Κωνσταντής. Ο απροσκύνητος στρατηγός του '21 (Μερδενίκου-Μύτικας).
79. Κουσουρής Αποστολάκης. Στρατηγός από τον Βάρνακα.
80. Γεροθανάσης Γεώργιος. Διετέλεσε 10 χρόνια δήμαρχος Αστακού και 15 χρόνια αιρετός βουλευτής Ξηρομέρου. Κατάγονταν από τον Πρόδρομο Ξηρομέρου.
81. Γερόλυμος Δημήτρης, χιλίαρχος το 1826, ταγματάρχης στη βασιλική Φάλαγγα το 1847. Από την Παπαδάτου.
82. Χαλδούπης Σπύρος. Χιλίαρχος στα 1826, ταγματάρχης στη βασιλική Φάλαγγα το 1847. Από την Παπαδάτου.

Χωριά Ξηρομέρου Συμμετοχή στον Αγώνα

Ο **Αστακός** και η ευρύτερη περιοχή συμμετέχουν ενεργά στον ξεσηκωμό του 1821: στρατοπεδεύει για λίγο εδώ ο Πετρόμπεης και έπειτα ο Καραϊσκάκης και ο Τσορτζής.

Βάρνακας: Στις 10 Μαΐου ο Γ. Βαρνακιώτης κήρυξε την έναρξη της Επανάστασης στο Ξηρόμερο και εξέδωσε την πρώτη επαναστατική προκήρυξη της Δυτικής Ελλάδας.

Το **Δραγαμέστο** (σημαίνει «αγαπητό μέρος, αγαπητή τοποθεσία») στα χρόνια του Αγώνα της Ανεξαρτησίας συγκέντρωσε πλήθος προσφύγων και αναδείχτηκε σε κέντρο πολιτικών ζυμώσεων και επαναστατικής δράσης. Το χωριό μπόρεσε να διατηρήσει τη σημασία του μέχρι το τέλος του Αγώνα (1832).

Πρόδρομος: Στην αρχή του Αγώνα του 1821, παρά το μικρό μέγεθός του, το χωριό έδωσε εισφορά στον Αγώνα 900 γρόσια και ήταν αρκετοί οι Πρόδρομίτες αγωνιστές που πολέμησαν. Κατά τη διάρκεια της Επανάστασης καταστράφηκαν πολλοί μικροί οικισμοί του Ξηρομέρου από τις επιδρομές των Τούρκων και οι κάτοικοί τους κατέφυγαν σε μεγαλύτερους οικισμούς: τότε αυξήθηκε και ο πληθυσμός του Πρόδρομου.

Σκουρτού: Εκεί στεγάζεται το μεγαλύτερο στρατόπεδο, το στρατόπεδο του Λιγκοβιτσιού κάτω απ' τις διαταγές του Αλεξάκη Βλαχόπουλου, υπουργού Πολέμου της Ελληνικής Επανάστασης, μέχρι το 1825, οπότε έπεσε στα χέρια των Τούρκων και πυρπολήθηκε.

Στα χρόνια λίγο πριν από την Επανάσταση του 1821 ο οπλαρχηγός Μεγαπάνος-Γαλάνης αναλαμβάνει το αγιατλίκι του **Κάρελι** και αργότερα συμβάλλει στη συγκρότηση της Γερουσίας της Δυτικής Ελλάδας.

Συμμετέχει με όλη του την οικογένεια στην Επανάσταση, περιθάλπει και προστατεύει στη **Μαχαλά** τον Νεομάρτυρα Ιωάννη τον εξ Οθωμανών.

Πολεμιστές στη Μάχη του Αετού

Γριβογιώργος Ανδρέας (Κωνωπίνα), στρατηγός που σκοτώθηκε στο Μεσολόγγι. **Κωνσταντής Βέρρης** (Μύτικας), στρατηγός που επέζησε του Αγώνα φτάνοντας στον βαθμό του υποστράτηγου. **Στάθης Κατσικογιάννης** (Ζαβέρδα), στρατηγός. **Αποστολάκης Κουσουρής** (Βάρνακας), στρατηγός που του έκοψε το κεφάλι ο **Γεώργιος Τσόγκας** και το έστειλε πεσκέσι στον πασά της Πρέβεζας Μπεκήρ Τζογαδόρο. **Γεώργιος Τσόγκας** (Βόνιτσα), στρατηγός. **Δήμος Τσέλιος** (Ζάβιτσα), στρατηγός που εξορίστηκε 7 χρόνια στη Λευκάδα απ' τον Όθωνα επειδή πρωταγωνίστησε, το 1836, στην

εξέγερση των Ακαρνάνων αξιωματικών κατά της Βαυαροκρατίας. **Γαλάνης Μεγαπάνος** (Μαχαλάς), στρατηγός. **Νικόλαος Τσέλιος** (Αστακός), αντιστράτηγος τρεις φορές δήμαρχος Αστακού και τρεις φορές αιρετός βουλευτής (1851-1859). **Φιόρος Μαυρομάτης** (Κατούνα), στρατηγός που σκοτώθηκε στο Μεσολόγγι το 1826. **Κώστας Γεροθανάσης** (Πρόδρομος), χιλίαρχος που σκοτώθηκε στο Μεσολόγγι (1826). **Γιαννάκης Σουλτάνης** (Μοναστηράκι), στρατηγός που σκοτώθηκε το 1826 στη Δόμβραινα. **Κωνσταντής Βαλιανάκης** (Αετός), χιλίαρχος στα 1821, αλλά και δέκα χρόνια δήμαρχος Εχίνου (Κατούνας).

Μάχη Παπαδάτου

Η Παπαδάτου ελευθερώθηκε οριστικά από τους Τούρκους την 1η Φεβρουαρίου 1828. Γενικός αρχηγός του Ελληνικού αυτού Τμήματος που ελευθέρωσε την Πα-

παδάτου ήταν ο Κώστας Μπότσαρης. Η μάχη δόθηκε στην τοποθεσία όπου σήμερα βρίσκεται το Νεκροταφείο του χωριού και η Εκκλησία Παναγία η Μαυρομάτα.

Μάχη στον Άγιο Νικόλαο Παλαιομάνινας

Η μάχη διεξήχθη στην τελευταία φάση των επιχειρήσεων του Αγώνα του 1821 για την ανάκτηση της Δυτικής Στερεάς Ελλάδας, στις 12.2.1828, στον Άγιο Νικόλαο Μάνινας, μεταξύ μικρής ελληνικής δύναμης με πολλαπλάσια εχθρική.

Ο αρχιστράτηγος των ελληνικών δυνάμεων Ριχάρδος Τσορτς, έχοντας πληροφορίες ότι ο εχθρός ήθελε να αποκαταστήσει τη διακοπή της επικοινωνίας Άρτας και Πρέβεζας με το Μεσολόγγι, διέταξε τα ευκίνητα τμήματα να καταλάβουν την επίκαιρη θέση του Αγίου Νικολάου. Στην παραπάνω θέση οχυρώθηκαν οι δυνάμεις του Γιαννάκη Ράγκου, του Κώστας Μπότσαρη και δύναμη 100 ανδρών υπό τις διαταγές του Διονύσιου Ευμορφόπουλου και Αθανασίου Κουτσονίκα. Στις 12.2.1828 κατέφτασε στη Μάνινα το πρώτο τμήμα του Βελή μπέη με 700 άνδρες και έπεσε με ορμή κατά των ελληνικών οχυρώσεων στον δρόμο. Όμως οι Ευμορφόπουλος και Κουτσονίκας κράτησαν τις δυνάμεις τους ακλόνητες στις θέσεις τους. Νέα επίθεση των Τουρκαλβανών με τη συμμετοχή κι άλλων 600 ανδρών, οι οποίοι κατέφτασαν εν τω μεταξύ, αποκρούστηκε επίσης και οι Τουρκαλβανοί οπισθοχώρησαν με αταξία και πανικό. Μια τρίτη επίθεση κατά το μεσημέρι είχε την ίδια τύχη και τα τουρκικά στρατεύματα αποσύρθηκαν στο Λιγοβίτσι επιδιδόμενα σε λεηλασίες, αφού κατά τη μάχη είχαν 100 νεκρούς και τραυματίες. Οι ελληνικές απώλειες ήταν 2 νεκροί και 18 τραυματίες. Όμως, οι Τουρκαλβανοί εξήλθαν από τη δύσκολη θέση στην οποία βρέθηκαν εξαιτίας της ανεπάρκειας του Ράγκου. Αυτός, τη νύχτα που ακολούθησε εγκατέλειψε την ορεινή θέση που κατείχε, αφήνοντας εκεί μικρό τμήμα της φρουράς, και αποσύρθηκε στον πλησίον ευρισκόμενο συνοικισμό με το πρόσχημα της κακοκαιρίας. Την αποχώρησή του όμως πληροφορήθηκε ο Ανδρέας Ίσκος, ο οποίος τα μεσάνυχτα οδηγώντας 500 Τουρκαλβανούς και δικούς του στρατιώτες, επιτέθηκε

και εκτόπισε τη μικρή φρουρά, η οποία κατέφυγε πλησίον των Ευμορφόπουλου και Κουτσονίκα.

Οι τελευταίοι, επίσης, αναγκάστηκαν να συμπτυχθούν και να ενωθούν με τον Μπότσαρη δυτικά της Μάνινας, όμως ο Μπότσαρης αποφάσισε να επιστρέψει στο στρατόπεδο της Πόρτας και ο δρόμος φαινόταν ελεύθερος για τον Βελίκο Γιάτσι να συνεχίσει την πορεία του προς το Μεσολόγγι. Την επομένη, ο Τσορτς, όντας δυσσαρεστημένος από την εξέλιξη των επιχειρήσεων, εξέφρασε τη δυσαρέσκεια αυτή στην αναφορά του προς τον Ιωάννη Καποδίστρια, αφήνοντας αιχμές κατά του Μπότσαρη ότι εγκατέλειψε τη μάχη χωρίς διαταγή.

Μάχη Πόρτας Μπαμπινής

Εδώ δόθηκε μια από τις τελευταίες μάχες στο Ξηρόμερο (1828), όπου ο Βαρνακιώτης χτύπησε τους Τούρκους που πολιορκούσαν τους εκεί κλεισμένους Μπαμπινιώτες.

Απελευθέρωση του Μαχαλά

Στις 19 Μαρτίου 1829 έγινε η οριστική απελευθέρωση του Μαχαλά από τους Τούρκους, όταν διοικητής του φρουρίου ήταν ο Τουρκαλβανός Αλί Μπαλούσι. Στις 29 Ιουνίου 1828 επισκέφθηκε το Ξηρόμερο ο Κυβερνήτης Ιωάννης Καποδίστριας για να σχεδιάσει με τον Τσορτς τις περαιτέρω πολεμικές επιχειρήσεις. Σημαντικός υπήρξε και ο αντίκτυπος της επιστροφής Βαρνακιώτη στις μάχες (28 Φεβρουαρίου 1828). Με τη συνδρομή του απελευθερώθηκαν η Βόνιτσα, ο Καρβασαράς, ο Μαχαλάς, το Ανατολικό και το Μεσολόγγι. Χρειάστηκε, ωστόσο, πλήθος πρόσθετων διπλωματικών προσπαθειών, για να ενσωματωθεί τελικά, το 1832, και το Ξηρόμερο στο νεοσύστατο ελληνικό κράτος, καθώς με το Πρωτόκολλο του Λονδίνου (3.2.1830), ο Αχελώος αποτελούσε το βορειότερο σύνορο της Ελλάδας και η Ακαρνανία έμενε προσωρινά εκτός του ελληνικού κράτους.

*Προκήρυξη
στρατηγού Γεωργάκη Νικολού Βαρνακιώτη
για την Επανάσταση στη Δυτική Στερεά Ελλάδα*

Τιμώτατοι αδελφοί μου προεστώτες και λοιποί πάντες μεγάλοι και μικροί συμπατριώται Ξηρομερίται, σας ασπάζομαι αδελφικώς

Σας φανερόνω, ότι έως σήμερον επροσπάθησα καθ' όλους τους τρόπους, δια να φυλάξω από κάθε ενόχλησιν και κίνδυνον την πατρίδα μας, και δεν άφησα πράγμα οπού δεν επιχειρίστηκα, καθώς νομίζω να σας ήναι γνωστόν. Πλήν οι εχθροί μας βιασμένοι από την καταστροφήν της τύχης των και την φυσικήν λύσσαν της προς ημάς κακίας των, απεφάσισαν να ξεθυμάνουν τα

πείσματα προς ημάς και να χορτάσουν από το αίμα μας, καταφρονώντας το ετιάτι μας και την προς αυτούς εμπιστοσύνην μας, καθώς από γράμματα σημερινά, οπού μας έπεσαν εις τα χέρια, εβεβαιώθην, ότι έστειλαν διά πέντε χιλιάδες ασκέρι να έλθη και ημάς να κατακόψη και τας φαμελίας μας να μας σκλαβώση, και το τίποτέ μας να διαρπάση. Τούτο το εβεβαιώθην σωστότερα, και το χρέος της πίστεως και ο πατριωτισμός δεν με αφήνουν πλέον να υποφέρω, και αποφάσισαμε την χύσιν του αίματος μου να βεβαιώσω την προς την πατρίδα αγάπην και ελευθε-

ρίαν του γένους μας, αγροικήθηκα με όλους τους άλλους Ναχαιτλήδες και όλοι, μεγάλοι και μικροί, προθυμότατοι να χύσουν το αίμα των δια την ελευθερία της πατρίδος, ανάμενον το ειδικόν μας φέρσιμον.

Σας ειδοποιώ λοιπόν, ότι έφθασεν η στιγμή να αποτεινάξουμε τον τόσον βαρύν ζυγόν, να λείψετε όλοι σας από τα δυσβάσταχτα δοσίματα, από ταις ανυποφόραις αγγαρίαις, από την καταφρόνησιν της τιμής και θρησκείας μας, και από αυτόν τον επικείμενον κίνδυνον της ζωής μας. Όλη η Τουρκιά κατατρομασμένη και κατατροπωμένη από τα άρματα του γένους, εντός ολίγου κλίνουν τον αυχένα προς ημάς, θεία βουλήσει. Δωσατε πίστιν εις τα αδελφικά μου λόγια. και, όσοι πιστεύετε την αγίαν Τριάδα και τον τίμιον Σταυρόν, εις τον οποίον εξαπλώθη ο Ιησούς Χριστός δι' ημάς, ετοιμάσθητε πάραυτα, όπως ημπορέσθη καθείς, με άρματα με μπαρούταις και άλλας προβλέψεις, και εις την παραμικράν φωνήν, όπου σας κάμω, αμέσως να τρέξετε οι άξιοι και πιστοί, να ευρήτε, δια να ανταμωθώμεν όλοι και να κάμωμεν, καθώς έκαμαν όλοι οι άλλοι αδελφοί μας, να ελευθερώσωμεν την πατρίδα, να ζήσωμεν εις το εξής πάντη ελεύθεροι, και να τιμηθώμεν παρά Θεού και παρά του γένους όλου.

Δεν πιστεύω κανένας να αψυχήση τον εαυτόν του, όταν βλέπη εμέ τον ίδιον αρχηγόν σας εις τον κίνδυνον, όπου δια την ιδικήν σας ελευθερίαν αφιερώνω την ζωήν μου εις την θεϊκήν θέλησιν. Μην καταδεχθήτε να μείνετε κατώτεροι των Ναχαιτλίδων· ότι τι μένει και δι'

εσάς και δι' εμέ; Ας αποφασίσουμε ο καθένας με την ιεράν απόφασιν, ή ελευθερίαν ή θάνατον, να βεβαιώση το ελληνικόν όνομα του. Η νικη μας είναι βεβαία. φθάνει μόνον η απόφασις μας να δείξη την προθυμίαν της φιλογενείας, και σας υπόσχομαι αναμφιβόλως την ελευθερίαν μας.

Ο Μορέας ελευθερώθη διόλου. Η Νάπακτος καταπολεμείται δια ξηράς και θαλάσσης από τα ελληνικά πλοία, και αύριον παραδίδεται εις την εξουσίαν των αδελφών μας ομογενών. Αι δύο χώραι Μεσολόγγι και Ανατολικόν, και Τούρκοι δεν έμεινεν ουδ' ένας. Ο αρχηγός του γένους μας πρίγκιψ Υψηλάντης εκυρίευσεν την Αδριανά και με πυρ και την μάχαιραν, και εντός ολίγου εμβαίνει και εις αυτήν την Κωσταντινούπολιν. Όλα τα άλλα βιλαέτια ελευθέρωσαν από τους εχθρούς, και προχωρούν νικηταί και τροπαιούχοι. Και ημείς υποφέρομαν πλέον; Πως είναι δυνατόν να μας ονομάσουν άνδρας και υιούς. Όχι! Όχι! Η ελευθερία ή θάνατος.

Πανσιώτατοι καθηγούμενη και αιδεσιμώτατοι ιερείς, το πρώτον έργον της φιλογενείας σας θέλει είναι ακατάπαυστος προς θεόν δέησις σας και παράκλησις διά την του γένους ελευθερίαν και φύλαξιν και των τυράννων μας καταστροφήν

Το Αον έτος της ελευθερίας 25 μαΐου, Ξηρόμερον

Αδελφός σας
ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΒΑΡΝΑΚΙΩΤΗΣ

ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΟ
ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΝΙΚΟΛΟΥ ΒΑΡΝΑΚΙΩΤΗ
(1780-1842)

Ο στρατηγός κατάγονταν από τον ΒΑΡΝΑΚΑ ΞΗΡΟΜΕΡΟΥ και ήταν γόνος ιστορικής οικογένειας.

Από τον Βάρνακα κατάγονταν και άλλοι οπλαρχηγοί, όπως οι **Κουσουρής, Κόπελος, Βασιλάκης, Καρπούζης, Μήτζενας.**

Ορίστηκε από τον Αλή πασά αρματωλός του Ξηρόμερου από το 1800 έως το 1821.

Σε σύσκεψη στη Λευκάδα με πρωτοβουλία του **ΥΨΗΛΑΝΤΗ**, τον Γενάρη του 1821, στην οποία συμμετείχαν οι **ΟΔΥΣΣΕΑΣ ΑΝΔΡΟΥΤΣΟΣ, ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΚΑΡΑΪΣΚΑΚΗΣ, ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΒΑΡΝΑΚΙΩΤΗΣ, ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΜΑΚΡΗΣ, ΗΛΙΑΣ ΜΑΥΡΟΜΙΧΑΛΗΣ** και άλλοι, αποφασίστηκε να ανατεθεί η εξέγερση της Δυτικής Στερεάς Ελλάδας στον **ΓΕΩΡΓΙΟ ΒΑΡΝΑΚΙΩΤΗ.**

Τον Μάιο του 1821 ο ΒΑΡΝΑΚΙΩΤΗΣ απηύθυνε επαναστατική προκήρυξη με την οποία καλούσε τους προεστούς και όλους τους κατοίκους της Δυτικής Στερεάς Ελλάδας να αγωνιστούν για την Ελευθερία. Μαζί με άλλους οπλαρχηγούς πολιορκήσε και στις 11 Ιουνίου απελευθέρωσε το **Αγρίνιο.**

Έλαβε μέρος σε πολλές μάχες (Βόνιτσα, Άρτα, Πέτα) και στην, πολύ σημαντική, μάχη για την τύχη της Επανάστασης του **Αετού Ξηρόμερου** στις 10 Αυγούστου, όπου σταμάτησε την προέλαση του Κιουταχή προς το Μεσολόγγι.

Με αποφάσεις της Γερουσίας της Δυτικής Στερεάς Ελλάδος και του εκτελεστικού σώματος της προσωρινής Διοίκησης της Ελλάδος ονομάστηκε στρατηγός. Ανέλαβε πολλές πρωτοβουλίες στις πλαστές διαπραγματεύ-

σεις με τους Τούρκους, τα αποκαλούμενα τότε «καπάκια».

Στα τέλη του 1822 έπεσε στη δυσμένεια του Μαυροκορδάτου με αποτέλεσμα να αποσυρθεί από τα τεκτενόμενα του Αγώνα και να κατασυκοφαντηθεί.

Ο Βαρνακιώτης είχε μεγάλη εκτίμηση και σχέση με τον **ΙΩΑΝΝΗ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑ** πολλά χρόνια πριν από την Επανάσταση του 1821.

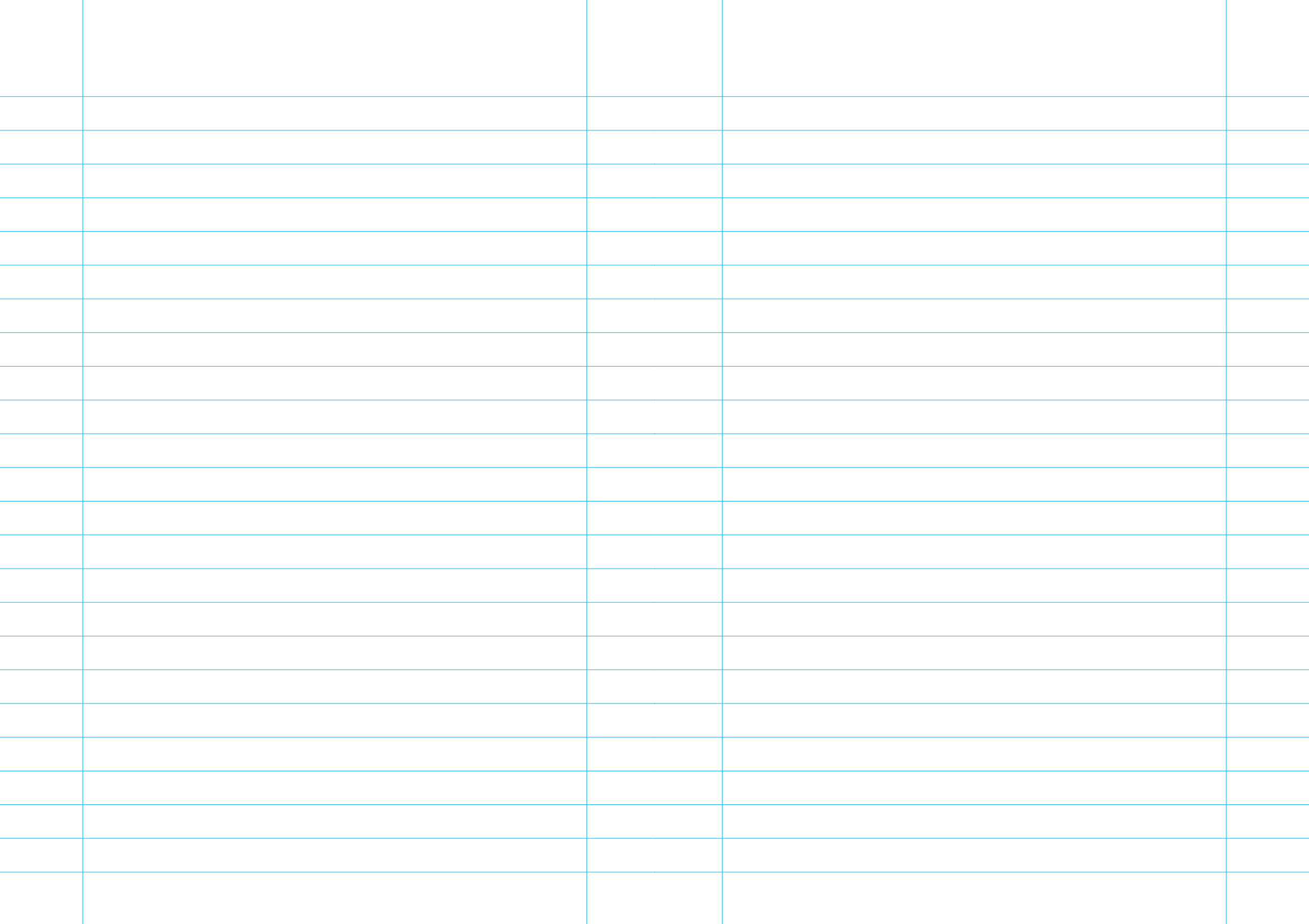
Έτσι, όταν ήρθε ως Κυβερνήτης ο **ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΣ** στην Ελλάδα, τον ονόμασε χιλιάρχο (ανώτερος βαθμός τότε στην ιεραρχία στρατού). Το 1828 και το 1830 ορίστηκε πρόεδρος του Στρατιωτικού Δικαστηρίου στο Μεσολόγγι για τη Δυτική Στερεά Ελλάδα.

Το 1828-1829 συνέβαλε στην απελευθέρωση της Βόνιτσας και απελευθέρωσε την Αμφιλοχία, το Ξηρόμερο και το Μεσολόγγι. Μάλιστα υπέγραψε στις 2 Μαΐου 1829 τη συνθήκη παράδοσης του Μεσολογγίου από τους Τούρκους στους Έλληνες.

Δύο φορές διετέλεσε Πληρεξούσιος Βουλευτής των Ελλήνων, το 1829 και το 1831. Το 1836 ονομάστηκε από τον βασιλιά Όθωνα συνταγματάρχης (ανώτερος βαθμός τότε) στη Βασιλική Φάλαγγα.

Ήταν ο οπλαρχηγός με τη μεγαλύτερη προσφορά στην απελευθέρωση της Δυτικής Στερεάς Ελλάδας, τόσο κατά τα δύο πρώτα χρόνια της Επανάστασης (1821-1822), όσο και κατά τα δύο τελευταία (1828-1829).

Άφησε την τελευταία του πνοή και τα κόκαλά του στις 30 Ιανουαρίου 1842 στο Μεσολόγγι.

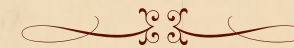

Άγιος Ιωάννης ο Βραχωρίτης

Ο Άγιος Ιωάννης ο Βραχωρίτης ή ο εξ Οθωμανών. Αυτός ο Άγιος είναι τοποθετημένος στους Νεομάρτυρες. Γεννήθηκε στην Κόνιτσα της Ηπείρου, από γονείς μουσουλμάνους. Ο πατέρας του ήταν ιερέας των μουσουλμάνων (δερβίσης και σχέης στο αξίωμα). Είκοσι χρονών, μπήκε στο τάγμα των Δερβίσηδων. Αφού έκανε αρκετά χρόνια στα Ιωάννινα, πήγε στο Βραχώρι της Αιτωλίας, όπου κατοίκησε σ' ένα οίκημα, που ονομαζόταν Μουσελίμ σεράι. Ξαφνικά όμως, άρχισε να ζει σαν χριστιανός, πέταξε τα ενδύματα του δερβίση και ντύθηκε χριστιανικά. Στην Ιθάκη, δέχτηκε το άγιο βάπτισμα με το όνομα Ιωάννης (από Χασάν που ήταν αρχικά).

Όταν επανήλθε στην Αιτωλία, παντρεύτηκε στο χωριό Μαχαλάς και έκανε το επάγγελμα του αγροφύλακα. Ο πατέρας του όμως, έστειλε απεσταλμένους να τον μεταπείσουν, αλλά αυτός τους έδιωξε. Τότε συνελήφθη από τον μουσελίμη του Βραχωρίου, στον οποίο ομολόγησε με θάρρος το χριστιανικό του όνομα και την αγάπη του στον Χριστό. Βασανίστηκε ανελέητα. Τελικά, τον αποκεφάλισαν στις 23 Σεπτεμβρίου 1814. Κατ' άλλους τον κρέμασαν σε ένα δένδρο, που σώζεται έως σήμερα απ' έξω από τον Άγιο Δημήτριο Αग्रινίου. Οι χριστιανοί παρέλαβαν το τίμιο λείψανό του και το έθαψαν σ' ένα αγρόκτημα στο Βραχώρι.

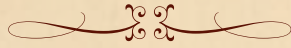
Πάνος Γαλάνης Μεγαπάνος

(β' μισό 18ου - αρχές 19ου αι.)

Πρόκριτος, Φιλικός και οπλαρχηγός του 1821 από τον Μαχαλά της Ακαρνανίας. Από το 1804 έγινε αγιάν βιλαιτής του Κάρλελι, επί Κουρτ πασά, αξίωμα που είχε λάβει κατευθείαν από την Πύλη. Ήταν μέλος της Φιλικής Εταιρείας και της Γερουσίας της Δυτικής Χέρσου Ελλάδος. Ο Μεγαπάνος

είχε μεγάλη περιουσία και έλαβε μέρος στον Αγώνα, όπως και όλη η οικογένειά του. Ο ίδιος συνελήφθη αιχμάλωτος το 1826 μετά την πτώση του Αιτωλικού και οδηγήθηκε στην Άρτα όπου εκτελέστηκε. Ήταν στενός φίλος του Μαυροκορδάτου και αντίπαλος του Καραϊσκάκη.

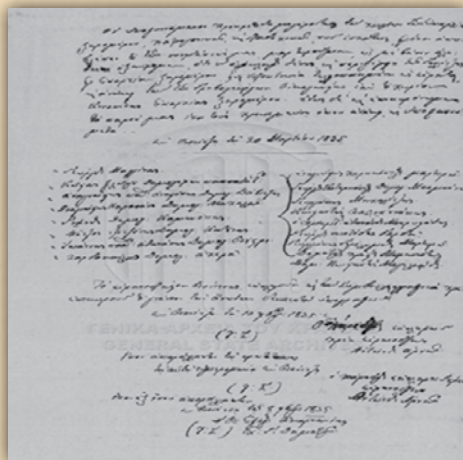
Τάτσης Μαγγίνας

Ο Αναστάσιος (Τάτσης ή Τάτζης) Μαγγίνας (1792 - 16 ή 17 Νοεμβρίου 1880) ήταν Έλληνας αγωνιστής του 1821 και πολιτικός, πληρεξούσιος σε δύο Εθνοσυνελεύσεις, μέλος του Πανελληνίου, της Γερουσίας, του Συμβουλίου της Επικράτειας και δύο φορές υπουργός Οικονομικών. Γεννήθηκε στον Αστακό Αιτωλοακαρνανίας το 1792. Νέος υπηρέτησε στον Ιωάννη Κωλέττη, σύμβουλο του Αλή πασά, και έγινε γραμματέας του Βελή πασά, γιου του Αλή. Αναφέρεται ότι είχε μνηθεί από τη Φιλική Εταιρεία και με τη σειρά του είχε μνήσει αρκετούς στον Αγώνα ανάμεσα σε αυτούς και τον Ιωάννη Στάικο. Πριν από την έναρξη της Επανάστασης, χρηματοδότησε την αγορά προμηθειών μαζί με τους Χρηστάκη Στάικο, Πέτρο Μπαμπινιώτη και Πάνο Γαλάνη και άλλους Ακαρνάνες, από τον φίλο του Κωνσταντίνο Δρακούλη στην Ιθάκη. Πολέμησε, αργότερα, στη δυτική Στερεά

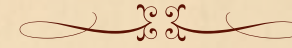

μαζί με τους Έλληνες επαναστάτες. Διορίστηκε επιμελητής των στρατευμάτων της Δυτικής Ελλάδας. Πήρε μέρος στις μάχες της πολιορκίας του Μεσολογγίου διευθύνοντας, μαζί με τον Μήτσο Κοντογιάννη, τον προμαχώνα του Φραγκλίνου, όπου και τραυματίστηκε στο κεφάλι. Αιχμαλωτίστηκε με όλη του την οικογένεια από τον Κιουταχή και έμεινε αιχμάλωτος επί σχεδόν δύο χρόνια στην Πρεμετή της Αλβανίας. Διέφυγε στη νήσο Κάλαμο της Επτανήσου και στη συνέχεια έγινε πληρεξούσιος της Εθνοσυνέλευσης της Τροιζήνας, το 1827. Επί Καποδίστρια διετέλεσε μέλος του Πανελληνίου, το 1828, και εκλέχτηκε πληρεξούσιος στη Δ' Εθνοσυνέλευση Άργους το 1829 και κατόπιν γερουσιαστής το ίδιο έτος. Αργότερα διορίστηκε μέλος του Συμβουλίου της Επικρατείας και το 1844 γερουσιαστής. Κατά τα χρόνια της βασιλείας του Όθωνα είχε διοριστεί υπουργός Οικονομικών, το 1848.

Μέλος της Προκλιτοδημογεροντίας Ξηρόμερου

Δήμος Τσέλιος (1785-1854)

Η καταγωγή του ήταν από την Ακαρνανία. Η οικογένειά του ήταν αρματωλική. Το 1804, σε ηλικία 19 ετών, αποφάσισε να γίνει κλεφταρματωλός. Εντάχτηκε στη δύναμη του Κατσαντώνη. Ο Δήμος Τσέλιος, που είχε μάθει από τον Καραϊσκάκη για την ύπαρξη και τη δράση της Φιλικής Εταιρείας, συμμετείχε στην Επανάσταση του 1821 από την έκρηξή της, ως επικεφαλής αγωνιστών από τη Λευκάδα. Απελευθέρωσε τη Βόνιτσα, έλαβε μέρος στη Μάχη του Πέτα, όπου τραυματίστηκε, και το 1823-24 αναδείχτηκε σε αντιστράτηγο της Στερεάς. Συμμετείχε στη Μάχη της Αράχωβας, στο πλευρό του Καραϊ-

σκάκη. Συνέβαλε, επίσης, στην άμυνα του Μεσολογγίου. Πήρε μέρος στη Γ' Συνέλευση της Δυτικής Χέρσου Ελλάδος στο Ανατολικό. Στις αρχές του 1827, με εντολή του Καραϊσκάκη, πήγε στην (τότε) νησίδα Λεσίνη, που το μοναστήρι του ήταν καταφύγιο για όσους κυγγούσαν οι Τούρκοι, το οποίο και υπερασπίστηκε επιτυχώς. Αργότερα, κατέλαβε τον Μύτικα και το 1828 συνέβαλε στην οριστική επικράτηση των Ελλήνων στη Στερεά. Πέθανε το 1854 στην Αθήνα. Ο τάφος του Γεροδήμου βρίσκεται στο Μεσολόγγι στον Κήπο των Ηρώων, πίσω από το μνήμα του Μάρκου Μπότσαρη.

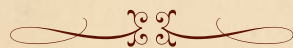
ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ

Ανδρούτσο μ' πού ξεχείμασες το φετινό χειμώνα
πού 'ταν τα χιόνια τα πολλά και τα βαριά χαλάζια;
— Στην Πρέβεζα ξεχείμασα στ' αμπάρια απ' τα καράβια [...]
Είχα συντρόφους διαλεχτούς, όλο Ξηρομερίτες
πούχουνε μπέσα στην καρδιά και στην ψυχή χρυσάφι.

Μονή Παναγίας Ζαπατίνας

Σημαντική ήταν η προσφορά του μοναστηριού στον αγώνα της Επανάστασης του 1821. Το 1822 από το ταμείο του προσφέρονται 500 γρόσια για τον αγώνα. Επιπλέον, οι αγωνιστές από την Ηπειροθεσσαλία και τη Στερεά που διέρχονταν με τις οικογένειές τους για να φτάσουν στον Κάλαμο, εδώ στην Τσαπατίνα έβρισκαν άσυλο για ξεκούραση και διατροφή κι εδώ οι αγωνιστές τραυματίες της περιοχής θεραπεύονταν εμπειρικά με βότανα, απ' τους καλόγερους. Η προκήρυξη της Επανάστασης στο Ξηρόμερο, τον Μάιο του 1821, συντάχτηκε στην Ιερά Μονή της Ζαπατίνας Ξηρόμερου διά χειρός του αρχιμανδρίτη Νικηφόρου Ζαβογιάννη, ηγούμενου της μονής ο οποίος ήταν και Φιλικός, αλλά και επιτετραμμένος μυσταγωγός από τη διοίκηση για να προσελκύει και να ορκίζει μέλη απ' το Ξηρόμερο για τη Φιλική Εταιρεία.

I. Μονή Λιγοβιτσίου

Το μοναστήρι διαδραμάτισε σημαντικό ρόλο στην περιοχή την εποχή του αγώνα του 1821, οπότε για αρκετό διάστημα χρησίμευσε ως έδρα των στρατηγείων του Καραϊσκάκη και του Μαυροκορδάτου. Φιλοξένησε και εμπύχωσε τον Καραϊσκάκη και τους άνδρες του, που κατέφυγαν σ' αυτό μετά την αποτυχία στο Αιτωλικό. Γι' αυτό και το στρατόπεδο των Ελλήνων ονομάστηκε «στρατόπεδο του Μαχαλά», από το διπλανό μεγάλο χωριό του Μαχαλά (σήμερα Φοιτίες). Σύμφωνα με έγγραφα της εποχής, που σώζονται ακόμα, στα 1822 προσέφερε 4.000 γρόσια υπέρ της Επανάστασης και από το ποσό αυτό συμπεραίνουμε ότι ήταν απ' τα πλουσιότερα του Ξηρόμερου μια και οι εισφορές που είχαν οριστεί για τα άλλα μοναστήρια ήταν χαμηλότερες. Αργότερα, στα 1829, ο τότε ηγούμενος του Λιγοβιτσίου Ιωαννίκιος, του οποίου το όνομα σώζεται σε έγγραφα της εποχής, πρόσφερε 1.300 γρόσια για την ανοικοδόμηση και λειτουργία σχολείων στο Ξηρόμερο, προσφορά που ήταν και αυτή υψηλή σε σύγκριση με εκείνες άλλων μοναστηριών.

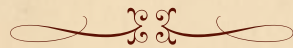

Άγιος Γεώργιος Πόρτας Μπαμπίνης

Το μοναστήρι του Αγίου Γεωργίου Πόρτας Μπαμπίνης, στον αγώνα της Εθνικής Παλιγγενεσίας, έπαιξε σημαντικότερο ρόλο καθώς φιλοξένησε πολλούς οπλαρχηγούς με τα στρατεύματά τους, όπως τους: Γεώργιο Καραϊσκάκη, Κ. Μπότσαρη, Μ. Μπότσαρη, Γ. Βαρνακιώτη, Δήμο Τσέλιο, Κ. Βλαχόπουλο, Γ. Τσόγκα κ.ά.

Τελευταίος ηγούμενος της Ιεράς Μονής υπήρξε ο Γεράσιμος Μπάρκας, καταγόμενος από τη Ζάβιτσα (Αρχοντοχώρι) Ξηρόμερου, ο οποίος και φαίνεται να υπογράφει σε ένα έγγραφο, το 1835, που αφορούσε το μοναστήρι του Αγίου Γεωργίου Πόρτας.

Το ιστορικό μοναστήρι Προφήτης Ηλίας Καραϊσκάκη Ξηρόμερου

Πάνω σε λόφο της Βελούτσας, νότια του χωριού Δραγαμέστο (σημερινό Καραϊσκάκη) υψώνεται το μοναστήρι του Προφήτη Ηλία. Χρονολογείται από τα βυζαντινά χρόνια και, κατά την εξέγερση του έθνους το 1821, αποτέλεσε ορμητήριο γνωστών οπλαρχηγών κατά των Τούρκων και στρατόπεδο του Καραϊσκάκη...

*«Η Ελλάς ευγνωμονούσα», έργο του Θεοδώρου Βρυζάκη.
Η Ελλάδα φοράει αρχαίο μανδύα, στεφανωμένη με ελιά ευγνωμονεί
διάφορες μορφές αγωνιστών, που της χάρισαν την ελευθερία της.*

